

den dog ikke. En Betingelse er det naturligvis, at det bliver muligt at tvinge Sammenslutningerne til at give Offentligheden Indblik i deres Arbejdsmethode. I ethvert Fald fordrer Samfundsinteressen, at Alt gøres, hvad gøres kan, for at forhindre, at den »potentielle« Konkurrence yderligere svækkes.

A. P.-St.

II.

Nationalekonomi og Politik.

Paa den amerikanske nationaløkonomiske Fornings sidste Aarsmøde førtes der en livlig Diskussion om Spørgsmaalet: »Economic Theory and Political Morality«.

Formanden, Professor Arthur T. Hadley (Yale-Universitetet), der indledede Forhandlingerne, bemærkede, at han allerede paa et tidligere Møde havde talt om Forholdet mellem Nationaløkonomi og Politik. Man havde da været enig om det Ønskelige i, at Nationaløkonomerne kunde faa en noget større Indflydelse i den politiske Verden end den, de nu ere i Besiddelse af, — men om Midlerne hertil havde man været mindre enig. Han mente nu, at Spørgsmaalet atter burde tages op til Prøvelse.

Den moderne Nationaløkonomi omfatter — bemærkede han — to adskilte Dele, der ganske vist faktisk ofte ere sammenvævede, men som dog principielt ere selvstændige: en Fordelings-Theori og en Velfærds-Theori (»theory of distribution«, »theory of prosperity«). Hin viser, hvorledes Nationalrigdom-

den dog ikke. En Betingelse er det naturligvis, at det bliver muligt at tvinge Sammenslutningerne til at give Offentligheden Indblik i deres Arbejdsmethode. I ethvert Fald fordrer Samfundsinteressen, at Alt gøres, hvad gøres kan, for at forhindre, at den »potentielle« Konkurrence yderligere svækkes.

A. P.-St.

II.

Nationalekonomi og Politik.

Paa den amerikanske nationaløkonomiske Fornings sidste Aarsmøde førtes der en livlig Diskussion om Spørgsmaalet: »Economic Theory and Political Morality«.

Formanden, Professor Arthur T. Hadley (Yale-Universitetet), der indledede Forhandlingerne, bemærkede, at han allerede paa et tidligere Møde havde talt om Forholdet mellem Nationaløkonomi og Politik. Man havde da været enig om det Ønskelige i, at Nationaløkonomerne kunde faa en noget større Indflydelse i den politiske Verden end den, de nu ere i Besiddelse af, — men om Midlerne hertil havde man været mindre enig. Han mente nu, at Spørgsmaalet atter burde tages op til Prøvelse.

Den moderne Nationaløkonomi omfatter — bemærkede han — to adskilte Dele, der ganske vist faktisk ofte ere sammenvævede, men som dog principielt ere selvstændige: en Fordelings-Theori og en Velfærds-Theori (»theory of distribution«, »theory of prosperity«). Hin viser, hvorledes Nationalrigdom-

men fordeles mellem Samfundets forskellige Medlemmer, viser Loves og økonomiske Forholds Indflydelse paa Samfundsklassernes relative Kaar; — sidstnævnte Theori dvæler derimod væsentligt ved Nationen som Helhed; de enkelte Deles Kaar faa her kun Betydning, forsaavidt de influere paa det hele samlede Resultat. Forfatterne kunne da, hvad Erfaringen ofte nok viser, være enige i deres Opfattelse af Fordelingen, — men have ganske afvigende Opfattelser med Hensyn til det sluttelige Resultat. Marx, for Exempel, fulgte Ricardo, saalænge Talen var om Fordelings-Theorien, — men i Velfærds-Opfattelsen afveg de helt igennem fra hinanden. Begge anerkendte den fri Konkurrences Betydning, — men den Ene saa i den fri Konkurrence næsten en Gud, den Anden en Djævel. Digterens Ord kom her, som saa ofte, til Anvendelse:

both read the same books, day and night, —
but thou readest black, where I read white.

Saalænge en Mands Nationaløkonomi viser sig under Form af en Fordelings-Theori, er det ikke sikkert, at den vil være væsentlig afhængig af hans ethiske Principer, ikke engang af hans politiske. Saalænge han kun befatter sig med denne Theori, vil han blot uddrage Slutninger af iagttagne Kendsgerninger. Hans politiske og hans ethiske Forudsætninger kunne føre ham til at iagttage nogle Kendsgerninger nøjere end andre, til at øve mere Kritik ligeoverfor nogle Led i Slutningsrækken end ligeoverfor andre; — men saadanne Ujævnheder ere — ogsaa fra hans Standpunkt — Fejl, som han vil

søge at rette, saasnart han bliver opmærksom paa dem. Han kan sige: »je n'impose rien; je ne propose même rien; — j'expose«. — Derimod hænger en Mands Velfærds-Theori nøje sammen med hans ethiske og politiske Anskuelse. Den moralske og den politiske Maalestok, vi anlægge, er afgørende med Hensyn til Spørgsmaalet, om vi ville opfatte hele Nationens Forfatning som god eller daarlig. Der hvor Trangen til en lidenskabsløs og kritisk Bedømmelse er størst, viser det sig, at Vanskelighederne ved at opnaa den lidenskabsløse og kritiske Vurdering ogsaa ere størst.

Prof. Hadleys Mening er nu denne: Selv der, hvor det er saa vanskeligt at bevare Sindslikevægten og at kunne bedømme roligt og upartisk, vil den videnskabeligt dannede Nationaløkonom have et Forspring for sine Medborgere; det er hans Pligt at hæve sig over Fordommene, det er hans store Opgave at forsvare det hele Samfunds Interesser ligeoverfor de modstridende Fordringer, der gøres gældende af Særinteressernes Repræsentanter.

Men denne Talerens Opfattelse af Nationaløkonomens Pligt og Opgave er bleven stemplet som vidnende om slet Psykologi, slet Politik, slet Ethik. — Man indvender, for det Første, at Ingen er i Stand til at fælde en Dom, som er upaavirket af hans sociale Stilling; den, der hører hjemme i Militærkredse, har sin moralske Opfattelse; blandt Forretningsfolk gælder en anden, blandt Literaturens Mænd en tredje, blandt Arbejdere en fjerde osv. Hvis vi ville undgaa Hykleriets og Selvskuffelsernes Skær, bør vi vedgaa, at vore moralske Opfattelser i høj Grad paavirkes af

de Forhold, vi leve under, den Klasse, vi høre hjemme i, den Opdragelse og Dannelse, vi have modtaget. — Dernæst paastaas det, at Nationaløkonomens Fordring paa at repræsentere — ikke en Klasseinteresse — men det hele Samfunds Interesse, vil udsætte ham for den Mistanke at være enten en Farisæer eller en Hykler. Alene denne Mistanke vil længe som en Møllesten om Halsen paa ham; den vil skade og hemme ham i hans Reformbestræbelser. I det Mindste vil man betragte ham som en Sværmer; og med Rette. Han giver sig ud for at repræsentere det Heles Interesser; men disse ere saa ubestemte og fjerntliggende, at der ikke er nogen Mulighed for at faa dem anerkendte i den konkrete Lovgivning og Regering. Det er Kredse og Klasser, ndstyrede, som de ere, med Repræsentanter og Organer, der ere de raadende. Man bør ogsaa hellere nøje sig med at arbejde paa Opnaaelsen af det partielle Gode, der overhovedet er opnaaeligt, — hellere end at kæmpe for det store, almindelige Gode, der dog ikke kan opnaas. — Endelig siges det, at denne Betragtningssmaaade ikke blot stemmer med praktisk Politik, men ogsaa med praktisk Ethik. Livet i et moderne frit Samfund er et Produkt af de forskellige Samfundsmedlemmers Bestræbelser, der stadigt krydse hverandre. Ethvert Individ arbejder for sine egne Formaal; enhver Klasse har sine egne Idealer, der afvige fra de andres. Borgerlig Frihed er blot en Anerkendelse af disse Forskelligheder, en Tilladelse for Statens forskellige Medlemmer til at forfølge deres egne særlige Formaal under Lovens Beskyttelse. Efter denne Opfattelse vilde den Mand, der vilde

nedsænke en Klasseinteresse i en supponeret Almeninteresse, blot berøve denne Klasse dens naturlige Beskytter i Kampen for Tilværelsen. Hvis Klassen arbejder for sig selv, opnaar den, hvad den kan, — undertiden mere end rimeligt, undertiden mindre; men i et nogenlunde velordnet borgerligt Samfund har den jævnsides med de andre Klasser sin Chance. Hvis en enkelt Gruppe, i sin Iver for Almenvellet, undlader at forfølge sin egen Gruppe-Interesse, bevirker den derved blot, at Ligevægten forstyrres, at Betingelserne for Spillet væltes, og den arbejder hen imod sin egen Undergang, uden derved at fremme det Almenvæl, der laa den saa meget paa Sinde. Lad os faa ærligt Spil; lad de modstridende Synsmaader kæmpe Kampen ud; dette er Betingelsen for det hele Samfunds Fremskridt. Ikke et lidet Tal af dem, der mene grundigst at have gransket Betingelserne for det moderne Fremskridt, have denne Opfattelse.

Prof. Hadley svarer hertil:

Hvor vidtudbredte og hvor plausible end nogle af disse Synsmaader ere, saa maa jeg dog gøre Indsigelse imod dem:

Det ovenfor antydede politisk-ethiske System skyldes de Erfaringer, vi have gjort med to vigtige Institutioner: den fri Konkurrence og den repræsentative Regering. Konkurrencen har faaet Folk til at se, hvor ofte Individets Selvinteresse fører til Almenvellets Fremme, naar den frit kan udfolde sig. Den repræsentative Regering har lært os, hvorledes Klasse-Repræsentanters Meningsudviklinger kunne vende sig til Alles Fordel. Og dog, trods disse

Kendsgerninger, tror jeg, at Theorien om Kamp og Kompromis som normalt Fremskridts-Middel trænger til en Omformning; det kan være, at den, der ikke holder sig til Overfladen ved Granskningen af disse to Institutioner, men ser lidt dybere paa Sagen, vil komme til ganske andre Slutninger end de almindeligt gængse.

Begrunder Konkurrence-Theorien virkelig den Opfattelse, at en Kamp mellem forskellige Klasser for deres særlige Klasse-Interesser sluttelig fører til økonomisk Harmoni? Aldeles ikke! Den viser tværtimod, at Kampene indenfor hver Klasse, der i Øjeblikket synes at være i Strid med denne Klasses Interesse, paa en saadan Maade ere af Betydning for mange andre af det politiske Lægemes Lemmer, at der i det Hele opnaas et heldigt Resultat. Det, Konkurrencens Talsmand hævder, er, at hver enkelt Mands Forsvar for sin Interesse, forhindrer Andre, der ere i en lignende Stilling, i at faa en utilbørlig Overmagt over deres Medmennesker. Det er ikke en Konflikt mellem Klasser, men en Konflikt indenfor Klasserne, som han søger at bevare, og han gør dette, fordi han kan bevise eller tror at kunne bevise, at den vil føre til en fælles Interesse, der er videre og mere varig end de Interesser, som individuelle Klasser ville søge at fremme, naar de ere organiserede i Institutioner som Trusts eller Fagforeninger.

Det siges ofte, at »Konkurrencen« blot er den Form, som »Kampen for Tilværelsen« iklæder sig i det moderne civiliserede Samfund. Dette er baade sandt og ikke sandt, — sandt i Formen, ikke sandt

paa Grund af de Forestillinger, denne Talemaade vækker. Faktum er, at de moderne civiliserede Samfund have reguleret Tilværelses-Kampene paa en saadan Maade, at disse i det Hele snarere føres til Tredjemands Fordel end til hans Skade. To Katte slaas om den samme Fugl; to Arbejdskøbere løbe efter den samme Arbejder. Fra Arbejdskøbernes Standpunkt synes Tilfældet temmelig analogt; — fra Arbejderens aldeles ikke. Jo flere Katte, desto farligere ser det ud for Fuglen, og desto værre er Stillingen ogsaa for Kattene; — jo flere Arbejdskøbere der er, desto uheldigere ere disse stillede, men desto behageligere er Stillingen for Arbejderen. Da Adam Smith paaviste Konkurrencens Magt som Prisregulator og i Produktionens Tjeneste, leverede han et mægtigt Forsvar for den bestaaende Samfundsorden; — men derfor har man ikke Lov til at beskyldes ham for at have været Sagfører for Ejendomsbesiddernes Interesse. Hans Ræsonnements Vægt laa deri, at han paaviste Konkurrencens velgørende Betydning for Samfundet som et Hele, ikke for de umiddelbart interesserede Individuer. Han kan have overvurderet Konkurrencens gode Sider, og ikke have haft tilstrækkeligt aabent Blik for mulige Svagheder ved Systemet; — dette er en Sag for sig; — men det, det her kommer an paa, er, at hans store og varige Betydning som Samfundsreformatør ikke laa i et Forsvar for Klasse-Interesser af nogen Art, men i hans Forsvar for et økonomisk System, der vilde hjælpe med til, at de rette Linjer mellem Klasserne blev dragne. At Konkurrence-Principet saa godt bestod sin Prøve, kan ikke anføres til Støtte

for en paa Klasse-Interesser baseret Politik; tværtimod viser det, hvor heldigt og nødvendigt det er at underordne disse Interesser under det større, almene Vel.

Med den repræsentative Regeringsform stiller Forholdet sig lidt anderledes. Her have vi en Organisation af lokale Kredse og af Klasser. Og naa dette System har vist sig saa brugbart, saa kan man maaske deri finde et Argument til Støtte for den Opfattelse, at det hele Samfunds Vel bedst opnaas gennem de forskellige Samfundsklassers Brydninger og de Kompromis'er, der her bestandigt maa sluttes. En nøjere Granskning af den konstitutionelle Historie vil dog føre til en anden Slutning. Man vil opdage, at Parlater og Kongresser i de virkelig store Afsnit af deres Historie have haft deres Værdi ikke derved, at der her sluttedes Kompromis'er mellem lokale Interesser, men derved at der her gaves Oplysning om Almeninteresserne; — en Afslutning af private Handler var ikke deres Opgave; — men de virkede med til Dannelsen af en Almenaand.

Ned til Slutningen af det forrige Aarhundrede (det 18de) var det engelske Parlament, som dets Navn udsiger, væsentlig en diskuterende Forsamling. Repræsentanter fra forskellige Egne mødtes i Westminster for at udvexle deres Anskuelse om Statens Forhold. Medlemmerne fortalte hverandre om, hvad man følte og ønskede i de respektive Egne, og naar de drog hjem til deres Hjemstavn, havde de faaet en klarere Forstaaelse af, hvad Staten som Helhed trængte til. De tidligere Parlateres væsentligste Opgave bestod i Dannelsen af en national Fælles-

følelse. De vækkede det engelske Folks Interesse for Forhold, der laa udenfor de snævre lokale Grænser. I de andre Lande, der efterhaanden mer eller mindre søgte at efterligne det engelske Mønster, gik det paa samme Maade; de berømmeligste Blade i den amerikanske Kongresses Historie ere de, der fortælle om, hvorledes den offentlige Mening og Almenaanden vækkedes ved de store Kongrestalere. Ligesom Konkurrencen i Handelsverdenen gjorde det muligt for Forretningsverdenens enkelte Medlemmer at erhverve et videre Synspunkt end det snævre Klasse-Synspunkt, saaledes tvang i den politiske Verden den repræsentative Regeringsform de enkelte geografiske Sektioners Medlemmer til at gaa udover det blot lokale Synspunkt; de lærte at forstaa, hvad der rørte sig i den Nation, som de udgjorde en Del af.

I Løbet af det nittende Aarhundrede have Forholdene forandret sig endel. Det er nu især Pressen, ikke den lovgivende Forsamling, der er bleven det Forum, hvor den offentlige Mening dannes. Parlamenter og Kongresser ere nu blevne til Korporationer, der skabe Love, snarere end en offentlig Mening. I de lovgivende Forsamlinger møder der nu Repræsentanter, som ikke saa meget kæmpe for deres personlige Overbevisning, men snarere for de særlige Interesser, der raade i de Kredse, der have valgt dem. Kompromis-Politiken er traadt i Forgrunden til stor Skade for det hele politiske Maskineri. Folkerepræsentantens Udtalelser og Stemmegivninger bestemmes nu mere af hans Vælgeres end af hans egne Anskuelser. Han er bleven et Talerør for sin Valgkreds, ja ikke engang for den, men for et Parti i den.

Sansen for den almindelige Stats-Interesse svækkes derved; Særinteresserne vinde større Raaderum. . . .

Taleren dvælede endnu en Stund ved de Forandringer, som baade de politiske og de økonomiske Forhold ere undergaaede i den sidste Menneskealder, fremhævede navnlig stærkt det monopolmæssige Præg, saa mange Forhold i Nutiden antager. Skønt de øjeblikkelige Tilstande i mange Henseender forekom ham truende, endte han dog med at udtale et Haab til Fremtiden. Den Omstændighed — bemærkede han — at tidligere politiske og økonomiske Metoder have ført til Kompromiser snarere end til Overbevisning (*have led to compromise rather than conviction*), berettiger os ikke til at sige, at det hele politiske og økonomiske Liv blot er et Væv af Kompromis'er, eller til at sige, at en politisk eller økonomisk Videnskab, der gør Fordring paa at være noget Bredere og Bedre end dette, er en Illusion. Lad os Nationaløkonomer bruge vor Forstaaelse af Almenhedens Krav som et Middel til at vække Almenaanden.

Med saadanne forhaabningsfulde Udtalelser sluttede Prof. Hadley.

John R. Commons (New York, Bureau of Economic Research) svarede med et langt Foredrag og bemærkede bl. a. Følgende:

Den Grund, hvormed Prof. Hadley motiverer, at Nationaløkonomen skulde øve større Indflydelse paa Politiken, er den, at han — Nationaløkonomen — repræsenterer Nationen som Helhed, og ligeoverfor Klasse-Interessernes Konflikt er det af Vigtighed for

Samfundets Trivsel, at der findes en Gruppe af Vejledere, som have Blikket rettet paa det Heles varige Velfærd. Nationaløkonomen skal ikke stige ned til at blive en Klasses Talsmand, saaledes som Politikeren; han skal hævde sin Stilling som Alles Talsmand.

Hvad Betydning man nu end i Praxis maatte tillægge denne Paastand, saa nærer jeg — Mr. Commons — dog ingen Tvivl om, at alle Nationaløkonomer af Rang have ladet sig lede af et oprigtigt Ønske om at fremme Samfundets varige Vel paa bedst mulig Maade. De vilde ikke fortjene at kaldes Nationaløkonomer, hvis dette ikke var Tilfældet. Og det kan være, at man, naar man nøjere prøver Begreberne »Nationaløkonom« og »Klasse«, da vil komme til det Resultat, at der ikke er nogen videre Forskel mellem vore — Hadleys og Commons' — Synsmaader, — skønt det foreløbig ser ud, som om der er en praktisk Forskel derimellem.

Nationaløkonomen skal se at erhverve Indflydelse paa Lovgivning og Administration. Men hvorledes? Mr. Commons svarer, at Nationaløkonomen da maa se at vinde enten Magthavernes Tillid eller Tillid hos dem, der kæmpe for at komme i Besiddelse af Magten. For at opnaa dette maa hans Lære — og navnlig dens praktiske Anvendelse — harmonere enten med den ene Parts eller med den anden Parts Interesser. Ingen af Parterne vil raadspørge ham, blot fordi han pretenderer at repræsentere Nationen som Helhed. Man raadspørger ham, fordi han viser Nationen som Helhed, at denne Klasses Interesser falde sammen med det Heles varige Interesser.

Klassemotiver. — Man vil uden Tvivl indrømme, at hvis Nationaløkonomen skal vinde Indflydelse, maa han appelere til et herskende Motiv hos dem, der lytte til ham, eller han maa opdrage et saadant Motiv. Der er to Motiver, som her komme i Betragtning: det patriotiske Motiv og Klasse-Interesse-Motivet. Begge ere saaledes som jeg forstaar dem, forskellige fra Selvinteressen. Det patriotiske Motiv er da det Motiv, der tilskynder os til at fremme, hvad Prof. Hadley kalder »Samfundets varige Vel«, altsaa det Motiv, der svarer til »Velfærds-Theorien«. Selvinteressens Motiv er det Motiv, som behersker enhver af Kattene, der slaas om Fuglen, enhver af Arbejdskøberne, der jage efter Arbejderen. Klasse-Interesse-Motivet ligger midt imellem. Det er mere end Selvinteresse; thi det betyder, at de to Arbejdskøbere eller de to Katte forene deres Kræfter, for en Tid standse deres individuelle Kamp, idet de slutte sig sammen til fælles Optræden mod en anden Klasse. Klasse-Interessen hæver tiidels en Mand op over sig selv og faar ham til at føle med og opofre sig for andre Medlemmer af hans Klasse, med hvilke han maaske hidtil laa i Kamp. Patriotismen bringer ham endnu et Stykke videre fra Selvinteressen; — den faar Klasser og Partier til at glemme Klassekampene og til at slutte sig sammen mod Nationens Fjende. Naar vi ere i Krig med fremmede Stater, flammer det patriotiske Motiv stærkest op; men det er forøvrigt altid tilstede, om end ikke altid lige iøjnefaldende.

Alle disse Motiver findes i forskellig Grad hos de forskellige Individuer, og i forskellig Grad hos det

samme Individ til forskellige Tider. Hvilket er mægtigst? Det afhænger af Omstændighederne. Naar ingen National- eller Klasse-Kamp flammer, falder Individet tilbage til sin Selvinteresse. Men hvis de, der have fælles Interesser, føle, at en anden Klasse med fælles Interesser gør Indgreb i deres Rettigheder, saa bliver deres Klasse-Interesse et mægtigere Motiv end deres Selvinteresse. Et Faktum er det, at Nationaløkonomerne have haft størst Indflydelse til de Tider, da Klassekampene vare stærkest, idet Økonomerne hjalp med til at forme en Lovgivning for en Klasse, der var i Begreb med at arbejde sig frem til Magt. (Jfr. de klassiske Nationaløkonomer i England 1815—45, de protektionistiske i de Forenede Stater 1840—1900).

I fri Lande er det patriotiske Motiv mægtigst og behersker alle andre under nationale Krise-Perioder. Grunden er, at i fri Lande have alle Klasser lige Del i Regeringen, og de føle, at Nationen beskytter alle deres andre Interesser. Hvis der findes Klasse-Herredømme, hvis en Klasse dominerer alle de andre, og hvis disse have opgivet Haabet om at komme til deres Ret og faa Lod og Del i Regeringen, saa bliver Klasse-Interessen eller Selvinteressen den ene raadende, og Nationens Liv staar paa Spil.

Altsaa vil man kun i de Lande, hvor Klassekampen anerkendes som saadan, og hvor Regeringen er organiseret paa en saadan Maade, at alle de forskellige Klasse-Interesser kunne gøre sig Haab om at blive respekterede, — finde det patriotiske Motiv, der har Almenvellet for Øje. Undladelse af at anerkende Klassekampen, Undladelse af at give den Plads

til at udfolde sig, betyder: at en Klasse hersker despotisk over de andre. Den herskende Klasses Interesse er det at nægte Anerkendelse af denne Kamp, og den Nationaløkonom, som nægter at anerkende den, gaar den herskende Klasses Ærinde. Han baner Vej for dens despotiske Regimente, — og det betyder, at Patriotismens Aand kvæles hos de udelukkede Klasser. Hvis Nationaløkonomen i Sandhed repræsenterer det hele Samfund, maa han arbejde hen til, at der ydes de udelukkede Klasser en større og retfærdigere Del i Stat og Samfund. Paa den Maade vil han opelske det patriotiske Motiv, som er det Motiv, til hvilket han — det Heles formentlige Repræsentant — maa appelere.

Klasserepræsentation. — Igenoverfor Prof. Hadleys Paastand, at det politiske Systems Forfald skyldes Klasseinteressernes Trængen-sig-ind i de lovgivende Forsamlinger, gør Prof. Commons den stik modsatte Anskuelse gældende: Ulykken er netop den, at der ikke mere findes nogen Klasserepræsentation i de lovgivende Forsamlinger. Prof. Hadley priser i høje Toner de ældre Tidens Parlamenter og Kongresser; — men disse Repræsentationer var netop i høj Grad Klasserepræsentationer; de repræsenterede Godsejerne og de store Industridrivendes og Handlendes Korporationer, — medens Arbejderklassen ganske var udelukket fra dem. I Nutiden vælges til de lovgivende Forsamlinger Kompromis-Kandidater, der ganske vist ikke have begejstrede Venner, men som heller ikke have bitre Fjender. En Klasserepræsentation vilde omfatte ganske anderledes udprægede Repræsentanter for Særinteresserne: de store Trusts

vilde sende deres store Mænd (Rockefeller, Carnegie!). Antitrust-Liga'en vilde vælge sin Formand, de store Jernbaneselskaber vilde sende deres Mænd, og de store Banker deres, Agrarforeningen sin Formand og Industriforeningen sin; Nationaløkonomer kunde ogsaa blive valgte, — men det ene Parti vilde vælge Hadley, det andet Henry George. Kort sagt: her vilde de store Principer mødes med hverandre. Nu lade saadanne Mænd, der baade have begejstrede Venner og bitre Fjender, sig ikke vælge, — og af en udpræget Klasserepresentation gaar man da glip.

Klassekonkurrence. — Prof. Hadley accentuerer en Forskel mellem Klassernes Konkurrence og Individernes Konkurrence indenfor Klassen. Han hævder, at den Art Konkurrence, Nationaløkonomerne maa ønske opretholdt, er Konkurrencen mellem Individerne i en Klasse, hvoraf da Samfundets andre Klasser ville drage Fordel. Han siger, at det moderne civiliserede Samfund har saaledes reguleret Existens-Kampen, at Tredjemand staar sig derved. Dette er, retteligt forstaaet, sandt nok. Men hvad forstaaes her ved »Samfundet?« Er det »Society as a whole«, som har reguleret Konkurrencen paa denne Maade? Ingenlunde! Det er tværtimod Trykket fra de andre Klasser, der her har virket. Hvis en Klasse overlodes til sig selv, vilde dens Medlemmer nok komme til en Forstaaelse. Man vilde faa Bugt med den indre Konkurrence og komme overens om i Fællesskab at udnytte de andre Klasser.

Prof. Hadley siger om Adam Smith, at han »ved at paapege Konkurrencens Betydning som Pris-Regulator og som et Middel til at forøge Produktionen

har leveret et mægtigt Forsvar for den bestaaende Samfundsorden«. Dette er — svarer Prof. Commons — en profetisk Brug af Ordet »bestaaende«. Hvis Adam Smith — sin Tids radikale Nationaløkonom — forsvarede den bestaaende Samfundsorden, maa det have været: »bestaaende *in posse*«, ikke *in esse*. Fra først til sidst angreb han de herskende Klassers gamle endnu bestaaende Privilegier. De herskende Klasser i By og paa Land havde skaffet sig en Række af Begunstigelser, som Adam Smith opponerede imod. Derved skaffede han Kapitalist-Klassen Argumenter, ved hvilke det lykkedes den at hverve Arbejderne og de udelukkede Klasser til et heldigt Stormløb mod de herskende Klasser. Det lykkedes de hidtil udelukkede Klasser at faa Bugt med de hidtil herskende Klassers Medlemmer, og desuden lykkedes det Kapitalistklassen at vinde Adgang til de privilegerede Rækker paa lige Konkurrence-Betingelser. Den deraf resulterende Konkurrence mellem Individuer i samme Klasse, der er til det hele Samfunds Fordel, var da i Virkeligheden en Klassekamps Maal og Hovedresultat. Havde den underordnede Klasse ikke haft Held med sig, vilde Industrien være bleven forstenet i et arveligt Kastesystem som i Indien, og der vilde ikke have været nogen Trivsel for det store Hele.

Til Slutning bemærker Mr. Commons til Prof. Hadley, at Nationaløkonomen, naar han arbejder med sociale Klasser, arbejder med de største sociale Kræfter. Klassekampe betyder Fremskridt; ingen Klassekampe Stagnation. Samtidigt maa det ikke overses, at Nationaløkonomen ikke repræsenterer en

Klasse, saaledes som Sagføreren, Arbejderføreren. Politikeren gør det. Han er ikke afhængig af den for et Valg. Han bestemmer selv den Grund, han vil staa paa. Han forstaar, at de sociale Klasser ikke ere evigtvarende Afdelinger i Samfundet. De ere historiske Kategorier. De ere forbigaaende og skiftende. De give Plads for ny Delinger. Han kan endog skabe en ny Klasse; i det Mindste forener han ofte forskellige Klasser. Det var dette, Adam Smith gjorde. De senere Nationaløkonomer, der fulgte Smith, som James Mill, Senior og Fawcett, var nøjere allierede med Kapitalistklassen, fordi de angreb baade Aristokratiet og Arbejderne, — og de var netop de Nationaløkonomer, der have øvet den største Indflydelse paa Politiken, idet de direkte hjalp med til at afskaffe Aristokratiets Beskyttelsespolitik og Fattiglove. Smith havde derimod ikke klart skelnet mellem Kapitalist og Arbejder. Paa hans Tid havde disse Grupper Interesser meget tilfælles, og han forstod at tydeliggøre dette og at bringe dem sammen. Men han repræsenterede ikke Nationen som et Hele. Han repræsenterede ikke de aristokratiske Klasser. Han angreb dem. Han troede, kan man sige, at de stod i Vejen for Nationen i dens Helhed, og at de maatte ofres for Alles Vel. Hvis dette er saa, kan man da ikke sige, at han repræsenterede dem. De troede, at de ogsaa var til for Nationens Vel. For Aristokraterne, der stod midt i Kampen, saa det ud, som om de skulde ofres til Fordel for nogle Parvenu-Kapitalister, og at dette vilde betyde Englands Undergang. Det blev det næste Aarhundredes Sag at give Svar paa Spørgs-

maalet om, hvem der havde Ret. Adam Smith var utvivlsomt ærlig og oprigtig, — men det var Forsvarerne af den bestaaende Orden ogsaa. De havde Prestige og Tradition i Ryggen; — han havde kun sine Argumenter. Han var ikke bitter, ikke Partigænger, — kun Filosof. Netop derfor maatte han se, at de bestaaende økonomiske Institutioner var formede i de herskende Klassers Interesse, og at disse Klasser kun udgjorde en Del af Nationen, ja i Virkeligheden stod i Vejen for Nationens Trivsel. Som Nationaløkonom tror jeg, at vi vilde staa paa en sikrere Grund, hvis vi, naar vore Slutninger føre os til at foretrække en Klasse fremfor en anden, da aabent bekende dette, — ikke fordi Klasseinteressen er det Ypperste i vor Tanke, men fordi Klassen er det foreløbige Middel, hvorved Alles Vel fremmes. Naturligvis skulle vi altid lade os lede af en hæderlig Bestræbelse for at fremme Alles Vel; vi skulle aldrig blindt slutte os til en Klasse, aldrig uigenkaldeligt forpligte os til at følge den gennem Tykt og Tyndt. Men vi maa vide, at vi ikke ere indbyrdes enige, og at de fundamentale Spørgsmaal, der skille os ad, i det Store og Hele falde sammen med de sociale Klassemodsatninger. Alene Historien kan afgøre, hvem af os der har Ret. Vi bør erkende, at ingen Mand er stor nok, god nok til alene og altid at kunne føre Ordet for Nationen som Helhed, men at alle Mænd i en fri Stat ledes af den samme fædrelands-sindede Aand. Den enkelte Nationaløkonom kan ikke repræsentere den hele Samfundsinteresse; det maatte være — *the associated economists*.

— De to store Foredrag, Prof. Hadleys og Prof. Commons's, stod stærkt imod hinanden. Navnlig det sidste synes at være blevet holdt med betydelig Skarphed. Noget »Resultat« i den Forstand, at enten det ene eller det andet af Foredragene blev accepteret af Forsamlingen som Helhed, førte Diskussionen — i Overensstemmelse med Sagens Natur — ikke til. Saavidt man kan skønne af Beretningen om Mødet, fandt Prof. Commons i ringere Grad end Prof. Hadley Tilslutning blandt de amerikanske Nationaløkonomer.

Af Diskussionen anføre vi endnu Et og Andet:

Professor E. R. A. Seligman (Columbia-Universitet, New York) bemærkede, at medens den ene Taler hævdede, at politisk Virksomhed og økonomisk Theori burde bestemmes af Hensynet til Almeninteressen, upaavirket af Klassehensyn, — gjorde den anden Taler gældende, at Politik og Økonomi slet og ret er et Udslag af Klasseinteressen og altid maa og vil være dette. Modsætningen mellem de to Opfattelser synes diametral, — alligevel kan det være, at de ikke staa saa langt fra hinanden, som det synes; i alt Fald er der vistnok nogen Sandhed i begge Opfattelser. Sagen er den: ethvert Individ paavirkes af to Arter af Interesser: den selviske og den uselviske, og det samme gælder om Klasser og Nationer; — hele det sociale Liv er et Resultat af en Afbalancering af disse saa modstridende Interesser. Det politiske og sociale Liv er til en vis Grad analogt med det ægteskabelige; hist finder man i større

Maalestok, her i mindre tildels de samme Faktorer i Virksomhed. I Ægteskabet komme to Individer sammen, der have været vante til at betragte de mødende Spørgsmaal fra det individuelle Standpunkt, og som i det Hele fremdeles maa gøre dette; — men i den ægteskabelige Forening finde de en højere Enhed, en Lykke, der er baseret paa gensidig Selvførelse, men som tilsidst fører til hver Enkelts Vel. Kun i saadanne Betragtninger finde vi den fælles Mødeplads for de Filosofer, der basere deres Moralthæori paa Sympathilæren, og for dem, der basere den paa Selvinteressen. I den højere Synthese forvandles Selvinteressen i Virkeligheden til Fællesinteresse. Menneskeheden skrider kun frem derved, at Individernes Fordomme mildnes, og derved at der fremkaldes en Sammenslutning af Interesser, der synes at bekrige hverandre. Hvad man end kan have at indvende mod den repræsentative Regeringsform, saa synes den dog i det Hele at have ført os nærmere hen mod det store Maal: Interessernes Harmoni. Hvis Demokratiet overhovedet betyder noget, saa kan det ikke blot betyde, at tredje og fjerde Stand skal frem i Spidsen; det maa betyde, at Alles Interesse gradvis skal indpasses i Fællesfremskridtets, Socialfremskridtets højere Enhed.

Medens Prof. Seligman forsaavidt forsøgte at forsone de modstridende Opfattelser, udtalte han sig skarper i Spørgsmaalet om Nationaløkonomens Holdning. Vi maa Alle, erklærede han, sympathisere med det Billede, den ærede Formand, Prof. Hadley, gav af Nationaløkonomen som Ideal, og jeg er ganske uenig med Prof. Commons, naar han udtaler, at

Nationaløkonomen kun kan tjene Almenheden gennem Klasseinteressen. Ja, der er vel neppe nogen Nationaløkonom, som ikke energisk vil hævde, at han ikke er en enkelt Klasses Repræsentant. Nationaløkonomen maa, saafremt han er en ærlig Mand, forsøge paa at repræsentere Samfundets Fællesinteresse. At personlige Forhold kunne influere paa Ens Bedømmelse af det sociale Spørgsmaal, er selvfølgelig; derfor stiller man sig dog ikke frem som bevidst Forsvarer af Klasseinteresser; tværtimod tror man vel, at Tidens og Stedets Almenkrav foreskriver En Ens Holdning. Naar Aristoteles forsvarede Slaveriet, var det ikke som bevidst Sagfører for den besiddende Klasses Særinteresser; tværtimod troede han, at Datidens Almeninteresse nøje var knyttet til Slaveriets Bestaaen, ja at man paa den Tid overhovedet ikke kunde tænke sig noget andet økonomisk og socialt System, der vilde have stemmet saa godt med Tidens og Stedets sande Interesse. Paa samme Maade med senere Tidens Nationaløkonomer: naar de anbefale en vis Politik, er det, fordi de tro, at det er den, der stemmer med det hele Samfunds Tarv. Hvis Prof. Commons's Paastand, at Nationaløkonomen er en Klasserepræsentant, var rigtig, vilde det se galt ud for den nationaløkonomiske Videnskabs Fremtid; det vilde ogsaa se galt ud for deres Selvagtelse, der forsøge at leve for Menneskeslægtens Vel. Statsmanden kan, naar han vil naa sine praktiske Formaal, være nødt til at appellere til Klasseinteresserne; — Nationaløkonomen vil, naar han har nogen Forstaaelse af sin virkelige Opgave, med Foragt tilbagevise

den Beskyldning, at han bestræber sig for at tjene visse Individens eller visse Klassers Særinteresser.

Professor L. M. Keasby (Bryn Mawr College): Diskussionen har taget en saadan Vending, at jeg ikke er tilbøjelig til for Øjeblikket at deltage i den.

Efter mere farveløse Udtalelser af Professor Bemis, væsentligt imod Commons, ytrede:

— Professor R. Mayo Smith (Columbia Universitet): En Nationaløkonom kan umuligt fremstille sig selv som Klasserepræsentant. Han kan anbefale visse Forholdsregler, der i første Række ere i en enkelt Klasses Interesse, — men det sluttelige Formaal maa dog være det hele Samfunds Interesse.

Professor Powers (Cornell Universitet, Ithaca): Vi kunne vel forsvare den bestaaende Samfundsorden uden derfor at gøre den herskende Klasses Sag til vor, ja endog med Beklagelse af, at Fordelene ved den bestaaende Ordning i en saa overvejende Grad tilfalder hin Klasse.

Lad mig give et illustrerende Exempel: Spørgsmaalet om Brændevinsudskænkings-Bevillinger foreligger til Afstemning, og efter megen Betænkelighed beslutter jeg mig til at stemme for dem. Er jeg derfor Knejpæverternes Repræsentant? Jeg stemmer for, hvad de ønsker, men jeg nyder aldrig deres Varer og jeg kommer aldrig i deres Lokaler. Ingen af dem vilde være fræk nok til at lykønske mig til, at jeg har sluttet mig til dem. Jeg har stemt for, hvad jeg ansaa for det ringeste af to Onder, men med Be-

klagelse, og uden Sympathi for dem, som mest øjensynligt profitere ved min Handling. — Mit Billede udtrykker ikke min Holdning ligeoverfor Kapitalistklassen, men det er i det Mindste en mulig Holdning. I mit personlige Liv har der ikke været Noget, der har kunnet føre mine Interesser og Sympathier sammen med denne Klasses, alligevel er jeg, efter en lang Udvikling, kommen til at indtage en Holdning ligeoverfor den bestaaende Orden, der i det Mindste vidner om venskabelig Tolerance. At fremstille mig som »Repræsentant« for Kapitalistklassen vilde være ganske vildledende i Betragtning af mine virkelige Sympathier og Overbevisninger.

Er Prof. Commons villig til at acceptere Konsekvenserne af sine Udtalelser? Er han villig til at erkende, at han ledes af Klassesympathier eller holdes tilbage af Klasseinteresser, — thi det er det, der ligger i Udtrykket Klasserepræsentant? Jeg havde, det tilstaar jeg, en anden og — fra mit Standpunkt — højere Mening om ham.

Professor Keasbey, der tidligere havde frafaldet Ordet, greb det dog tilsidst, og afsluttede Diskussionen med følgende Bemærkninger:

Jeg er enig med Professor Commons. Inden man tager fat paa Diskussionen, maa man definere sine Udtryk. Hvad forstaa vi ved »Nationaløkonom?« Han er naturligvis en Videnskabsmand; men han er tillige et Menneske. Som »Videnskabsmand« fører han hverken Ordet for Samfundet som Helhed eller for nogen særlig Klasse; det drejer sig for ham ene og alene om Sandheden. Som Menneske kan han

nære en platonisk Kærlighed til Menneskeslægten som et Hele, men mere sandsynligt er det, at han har sit særlige Fædreland, og rimeligvis slutter han sig ogsaa til et vist politisk Parti. Under særlige Tidsforhold kan denne Dualitet fremkalde Vanskeligheder. I en saa personlig Videnskab som vor er det vanskeligt for Nationaløkonomen at holde Theorien ude fra Praxis, og derved fremkommer Faren for fra Abstraktionen at glide ud i Hyklery. Men Adskillelsen er der, og i en Diskussion som denne kan man ikke insistere stærkt nok paa den.

Naar dette mindes, hvad skulle vi saa sige om et Udtryk som »society as a whole«? For Videnskabsmanden existerer der ikke noget Saadant. Vi kunne tale om »Menneske-Slægten«, men ikke om »Menneske-Samfundet«. Videnskabsmanden finder Menneskeslægten organiseret i en Flerhed af Samfund. Borgeren betragter det særlige Samfund, af hvilket han er et Medlem, som Samfundet *par excellence*; — Eskimoerne betegne sig selv som »Folket«, og vi Amerikanere gøre det Samme. Men ligeoverfor den øvrige Verden er det ligesaa partisk at opstille vort Samfund som typisk, som det er uberettiget at gøre et enkelt Partis Sag til den universelle indenfor vort eget Samfund. Her er der kun en Gradsforskel, og Faren for Hyklery møder os atter her.

Jeg kan ikke slutte mig til den Forskel, Professor Hadley fandt mellem »theory of distribution« og »theory of prosperity«. For den rene Videnskabsmand ere begge upersonlige: i begge Tilfælde drejer det sig om objektive Fænomener, der skulle iagttages med samme Upartiskhed. Borgeren er derimod personlig inter-

esseret i sit Lands Velfærd, og ligeledes er han personlig interesseret i den Velfærd, som den særlige Klasse, han tilfældig tilhører, er i Besiddelse af. I det første Tilfælde støttes han af alle sine Landsmænd, men har den øvrige Verden imod sig; — i det andet Tilfælde har han en mindre Gruppe, sin Klasse, bag sig, og har sine øvrige Landsmænd imod sig.

Det er altsaa ikke om Forskellen mellem de to ovennævnte Theorier, at det drejer sig. Det Afgørende er Adskillelsen mellem Videnskabsmand og Menneske. Videnskabsmanden er interesseret i den hele Sandhed; Mennesket er interesseret i, at det gaar den Del af Menneskeslægten, som han hører til, godt. Videnskabsmand og Menneske forenes i samme Personlighed. Deri ligger Vanskeligheden.

A. P.-St.
